

XVII KONGRES ZARZĄDZANIA OŚWIATĄ

OSKKO, Zakopane, 2-4.10.2023

www.oskko.edu.pl/kongres/

OGÓLNOPOLSKIE
STOWARZYSZENIE
KADRY
KIEROWNICZEJ
OŚWIATY

Jak pracować z klasą zróżnicowaną? Rozwiązania praktyczne

**Joanna Jasiak
OSKKO**

www.oskko.edu.pl/kongres/

Cele:

- Zainspirowanie uczestników do aktywnego zaangażowania się w pracę z różnorodnymi grupami uczniów;
- Podkreślenie znaczenia równości i inkluzyjności w edukacji.

Cele szczegółowe:

Uczestnik/ uczestniczka;

- dowie się czym jest inkluzja, a czym praca z klasą zróżnicowaną,
- dowie się, co jest ważne w pracy z grupą zróżnicowaną i dlaczego jest to ważne,
- pozna zasady uniwersalnego projektowania oraz inne strategie sprzyjające uczeniu się w grupie zróżnicowanej.

Rodzaje edukacji

Edukacja **segregacyjna**

Medyczny model niepełnosprawności skupiony na deficytach ucznia.

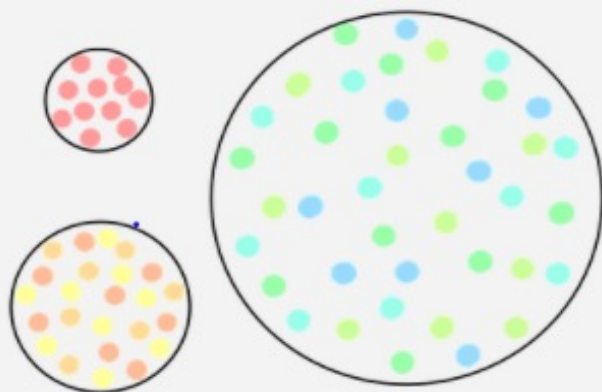
Edukacja **integracyjna**

Integracja to „nie-segregacja”.

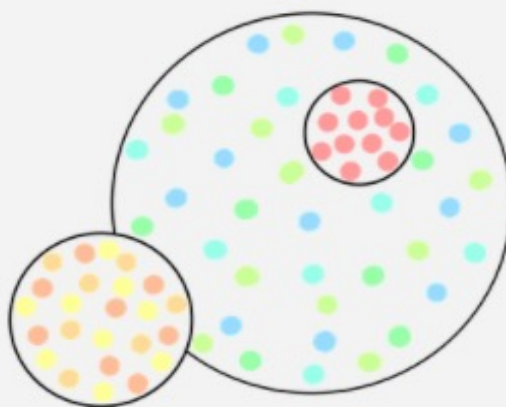
Edukacja **włączająca/inkluzyjna**

Docenianie i wspieranie różnorodności wszystkich uczniów – edukacja dla wszystkich. Koncentracja na barierach zamiast deficytów czy specjalnych potrzeb edukacyjnych w procesie edukacji.

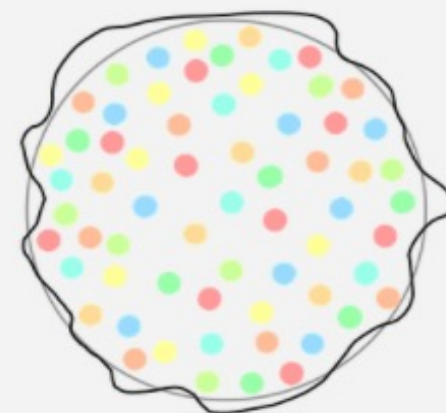
Rodzaje edukacji

Separation

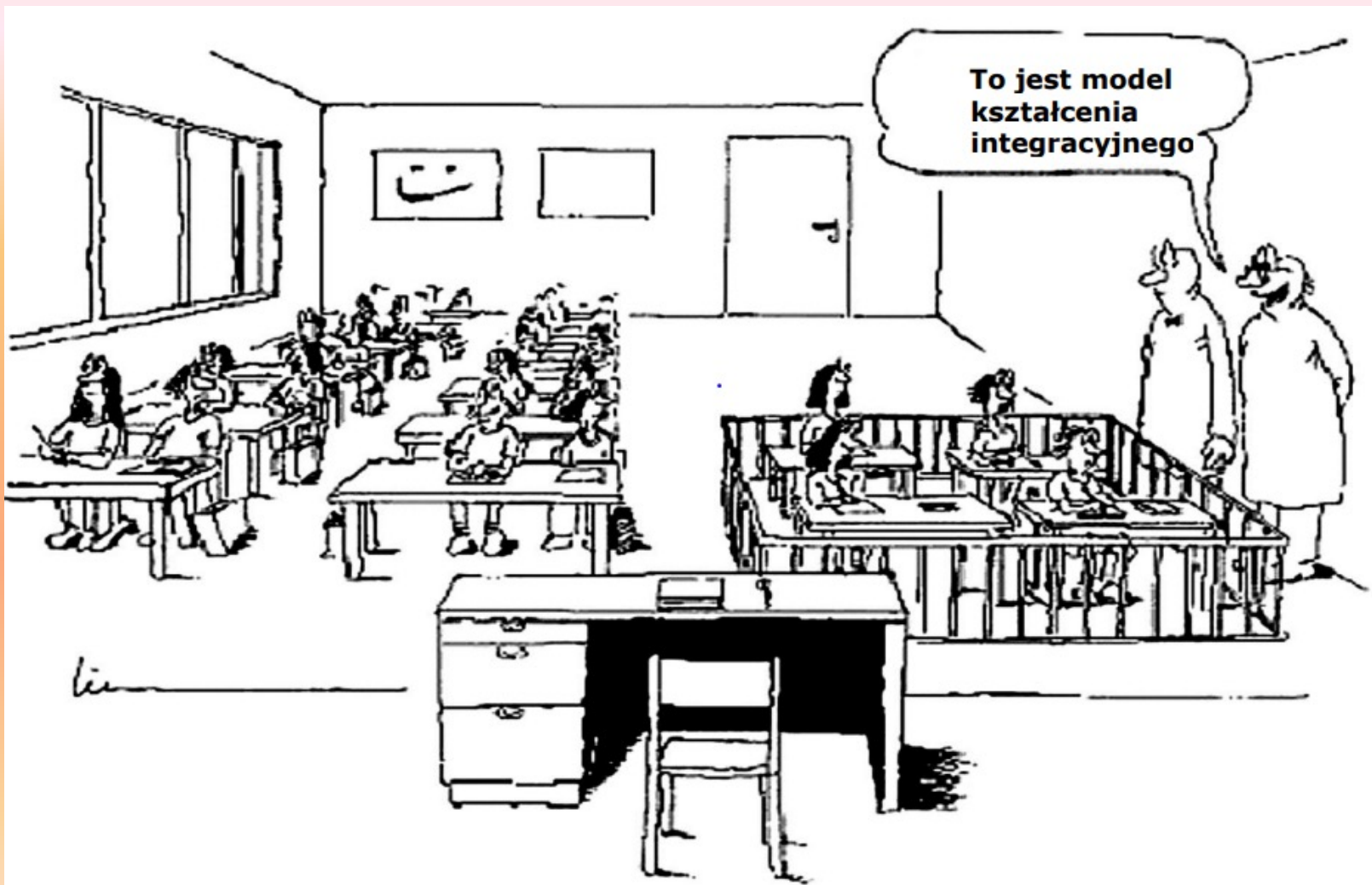

Integration

Inklusion

Integracja „w praktyce”

Czym jest inkluzja/włączanie?

- Poszukiwanie przez szkołę i nauczycieli sposobów zaspokajania potrzeb edukacyjnych uczniów,
- Nauczyciele są profesjonalistami i zapewniają uczniom profesjonalne wsparcie,
- Uczniowie są kształceni razem,
- Uczniowie są ważni w szkole,
- Uczniowie otrzymują wsparcie.

Prof. G. Szumski

Inkluzja/włączanie a praca z klasą zróżnicowaną

Inkluzja i praca z klasą zróżnicowaną to dwa związane, ale różniące się podejścia w edukacji, które mają na celu uwzględnienie różnorodności uczniów i stworzenie bardziej inkluzywnego środowiska szkolnego.

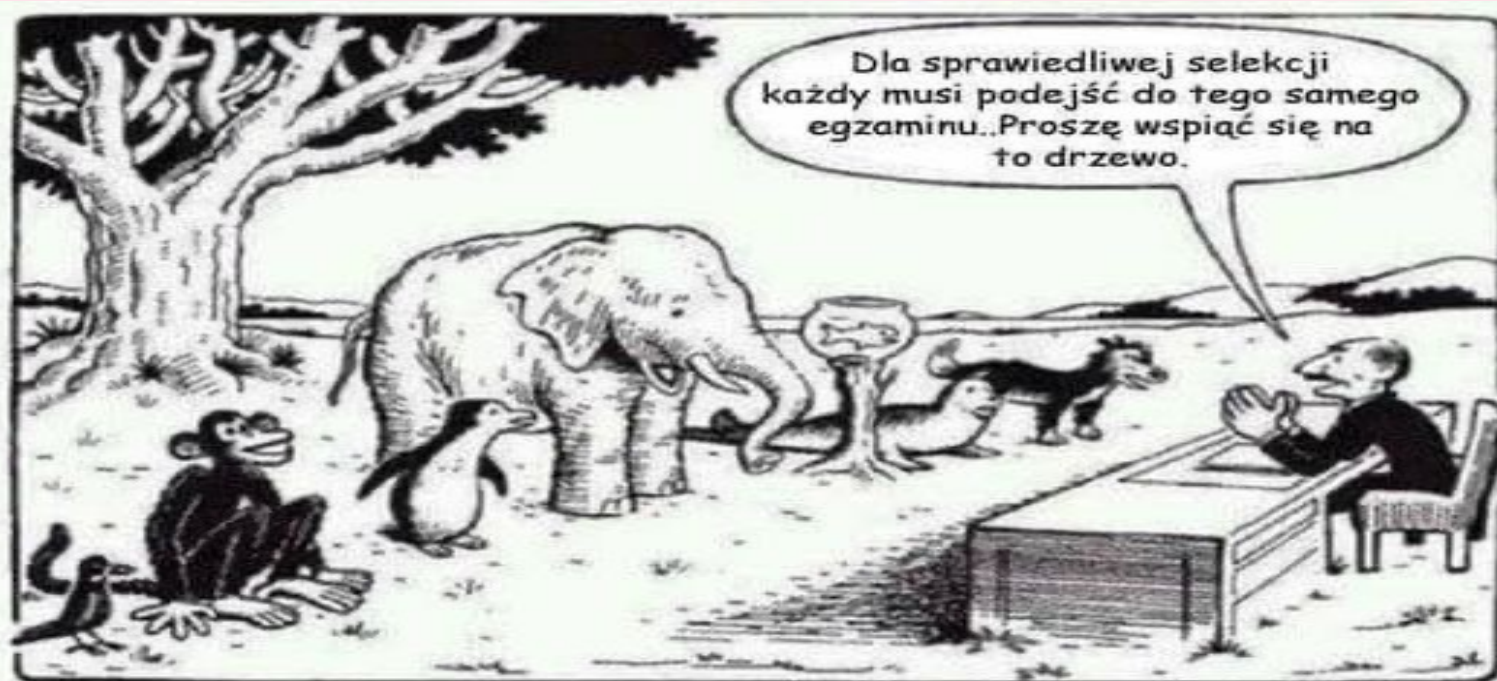
Inkluzja/włączanie

- Inkluzja to szerokie podejście, które dąży do zapewnienia uczestnictwa wszystkich uczniów, w tym tych ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi, w pełnym zakresie zajęć edukacyjnych i społecznych w szkole.
- Cel - uwzględnienie różnorodności w klasie oraz zapewnienie uczestnictwa i pełnej akceptacji uczniom z różnymi wyzwaniami, niezależnie od ich natury.
- Inkluzja zakłada, że uczniowie ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi uczestniczą w regularnych klasach razem z innymi uczniami i otrzymują odpowiednie wsparcie, aby osiągnąć sukces.
- Podejście inkluzyjne wymaga od szkół dostosowania swojej struktury, nauczania, oraz środowiska, aby uwzględniać różnorodność uczniów i promować pełne uczestnictwo.

Klasa zróżnicowana

- Uczniowie w klasie różnią się poziomem umiejętności, stylem uczenia się i potrzebami edukacyjnymi. Nauczyciele starają się dostosować swoje metody nauczania i materiały do tych różnic, aby każdy uczeń miał szansę na sukces.
- To podejście skupia się na dostosowywaniu procesu nauczania do zróżnicowania w klasie, co może oznaczać dostarczanie różnych poziomów zadań, grupowanie uczniów w różny sposób, indywidualizację ocen oraz stosowanie różnorodnych metod nauczania.
- Praca z klasą zróżnicowaną może obejmować uczniów o różnych poziomach umiejętności, ale niekoniecznie jest skoncentrowana na uczniach ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi. Obejmuje to również uczniów o różnych zdolnościach, zainteresowaniach i stylach uczenia się.

Nasz system edukacji i klasa zróżnicowana

Nasz system edukacji

Każdy jest geniuszem. Ale jeśli zaczniesz oceniać rybę pod względem jej zdolności wspinania się na drzewa, to przez całe życie będzie myślała, że jest głupia.

Albert Einstein

10 kluczowych kompetencji dla uczniów

1. Kompetencje cyfrowe
2. Kreatywność i innowacyjność:
3. Znajomość języków obcych
4. Krytyczne myślenie i rozwiązywanie problemów
5. Komunikacja interpersonalna:
6. Umiejętność pracy zespołowej:
7. Samodyscyplina i zarządzanie czasem
8. Kompetencje emocjonalne
9. Umiejętność uczenia się przez całe życie
10. Przywództwo i zarządzanie

"Future Skills Report", 2020

Jakich uczniów mamy w szkole?

Pokolenie Z (iGen)

1. Niedojrzałość i powolne dorastanie.
2. Długo pod opieką rodziców – poczucie bezpieczeństwa.
3. Czas wolny spędzany w sieci.
4. Niereligijni.
5. Niepewni dochodów.
6. Bez ograniczeń - seks, małżeństwo, dzieci.
7. Inkluzyjni - LGBT, Gender, różne kręgi kulturowe.
8. Niezależni politycznie.

Opracowanie własne na podstawie *iGen*, Jean M. Twenge, Smak Słowa sp. z o.o., Sopot, 2019

Uniwersalne projektowanie w edukacji (UDL)

- UDL (ang. universal design learning)
- Sposób tworzenia programów nauczania, które zapewniają wszystkim uczniom równy dostęp do wiedzy poprzez usuwanie barier w uczeniu się, ale nie przez usuwanie wyzwań (redukcję zakresu wymagań).

(Prof. G. Szumski za van Kraayenoord, 2007)

Uniwersalne projektowanie w edukacji (UDL)

„Projektowanie uniwersalne w edukacji – różnorodne środki prezentacji materiału dydaktycznego, form prezentowania wiedzy i kompetencji przez dzieci i uczniów oraz różnorodne sposoby motywowania dzieci i uczniów do pracy”.

materiały MEiN

Uniwersalne projektowanie w edukacji (UDL)

Podejście do organizacji edukacji włączającej skonstruowane w oparciu o jasno postrzegane **wartości włączające**:

- uznanie różnorodności wszystkich uczniów,
- pielęgnowanie równych praw wobec wszystkich uczniów,
- tworzenie warunków do pełnego uczestnictwa,
- zapewnienie równych praw i tworzenie relacji wspólnotowych.

Wdrażanie wartości inkluzyjnych jest zorientowane nie na określonych uczniach, ale **na wszystkich uczących się** i uznaje różnice intelektualne i poznawcze **wszystkich uczniów**, a także ich **różnorodne zainteresowania** [...]

(Hymel & Katz, 2019; Lee, 2019; Van Boxtel & Sugita, 2019).

UDL w badaniach

- Badania z dziedziny **neuronauki i neurodydaktyki**, nauk o uczeniu się i psychologii poznawczej.
- Kluczowe znaczenie – „uczniowie bardzo różnie reagują na instrukcje”,
- Koncepcja Strefy Najbliższego Rozwoju,
- Koncepcja „rusztowań”,
- Koncepcja mentora,
- Modelowanie,
- Badania i opracowania Piageta, Wygotskiego, Brunera, Rossa i Wood oraz Blooma.

Trzy zasady UDL

Zasada 1

Wiele Sposobów Reprezentacji

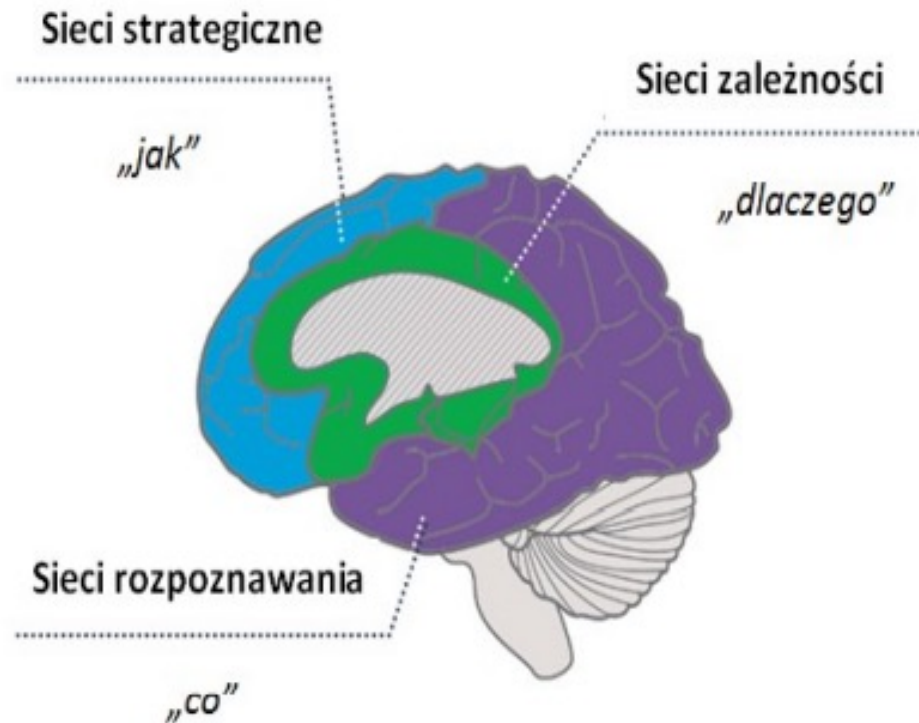
Zasada 2

Wiele Sposobów Działania i Ekspresji

Zasada 3

Wiele Sposobów Zaangażowania

Jak działa UDL?

Rys. 2 . UDL i mózg uczący się (CAST, 2018a)

Jak działa UDL?

Jaka jest zależność między zasadami UDL a sieciami połączeń neuronalnych w mózgu?

Sieć rozpoznawania – Reprezentacja

Sieć strategiczna – Działanie i ekspresja

Sieć afektywna (zależności) – Zaangażowanie

Jak działa UDL?

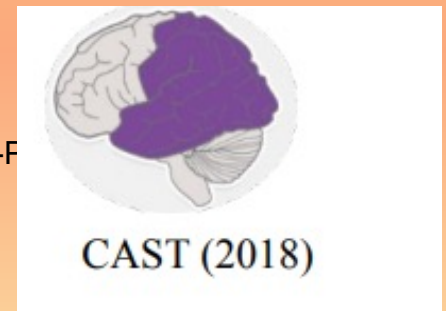
Sieć rozpoznawania: ta sieć mózgu ucznia stara się wiedzieć, **CZEGO SIĘ UCZYMY.**

Jak uczniowie gromadzą i kategoryzują informacje?

Zadania rozpoznawcze:

- Zidentyfikować informacje.
- Zrozumieć informacje.
- Przypisać sens wzorom dostrzeganym przez zmysły.

Źródło grafiki: <https://sp128.krakow.pl/wp-content/uploads/2021/10/Uniwersalne-F>

Jak działa UDL?

Sieć strategiczna: ta sieć zajmuje się sposobem uczenia się, **JAK SIĘ UCZYMY.**

Opcje.

Planowanie, koordynacja, niezależna obserwacja i wykonywanie ruchów fizycznych oraz działań poznawczych.

Zadania strategiczne:

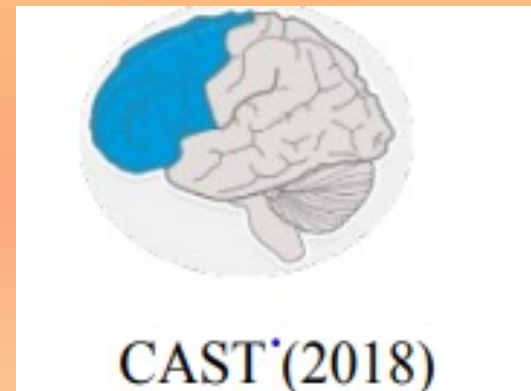
Planowanie zadań.

Realizacja zadań.

Samodzielne monitorowanie działań i umiejętności.

Samodzielne korygowanie.

Ocena postępu.

Źródło grafiki: <https://sp128.krakow.pl/wp-content/uploads/2021/10/Uniwersalne-Projektowanie-w-Edukacji.pdf>

Jak działa UDL?

Sieć afektywna: ta sieć wyjaśnia **DLACZEGO SIĘ UCZYMY.**

Co angażuje i motywuje uczniów?

Wymiary uczuciowe (afektywne):

Ocenia znaczenie wzorców.

Przypisuje wartości emocjonalnej do tego, co jest postrzegane.

Determinuje motywację i skoncentrowanie się na pełnych zadaniach.

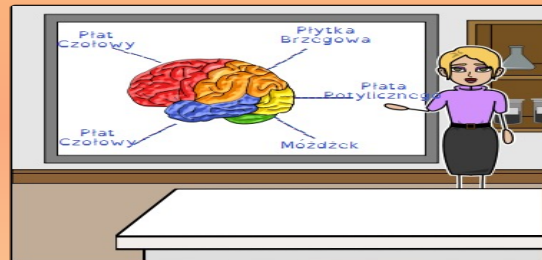
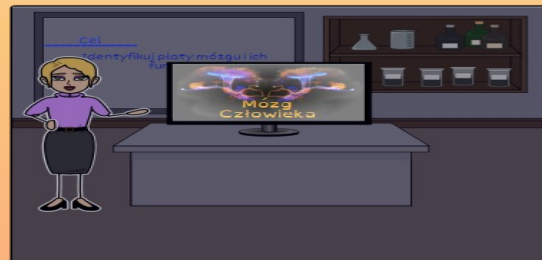

CAST (2018)

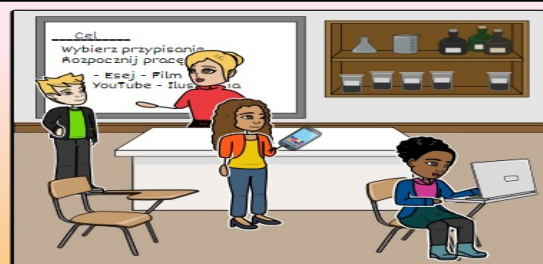
Źródło grafiki: <https://sp128.krakow.pl/wp-content/uploads/2021/10/Uniwersalne-Projektowanie-w-Edukacji.pdf>

Zastosowanie praktyczne

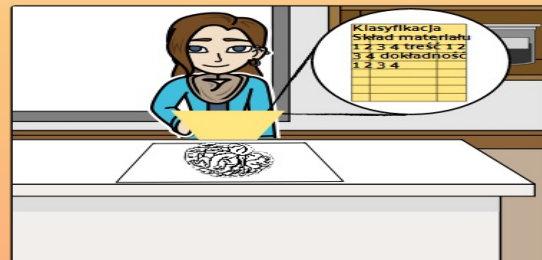
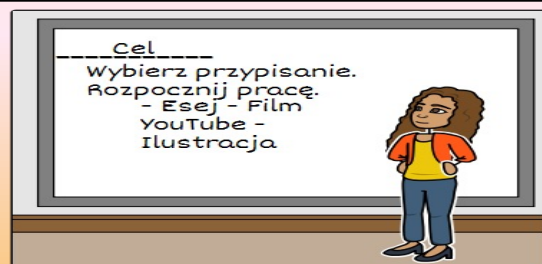
Zasada 1 Wiele Sposobów Reprezentacji

Zasada 2 Wiele Sposobów Działania i Ekspresji

Zasada 3 Wiele Sposobów Zaangażowania

Create your own at Storyboard That

Image Attributions:
Beta lobe neurons (https://www.flickr.com/photos/nichd/16701522743/) - NICHD NIH - License: Attribution (http://creativecommons.org/licenses/by/2.0/)

Zasady szczegółowe UDL

1. Równość w dostępie
2. Elastyczność
3. Intuicyjność
4. Dostępności informacji
5. Tolerancja na błędy
6. Niski poziom wysiłku fizycznego
7. Dostępność przestrzenna

Zasady szczegółowe UDL

1. Równość w dostępie

Każdy uczeń, niezależnie od poziomu sprawności/ niepełnosprawności, posiadania czy braku kompetencji, ma prawo do dostępu do edukacji o jednakowej jakości.

Np. Kolorowe karty pracy, zamiast biało-czarnych kserokopii

„Robienie kserówek” zazwyczaj jest dla ucznia demotywujące, a efekty pracy nie tak dobre jak wtedy, kiedy mógłby skorzystać z kolorowych kart pracy.

Zasady szczegółowe UDL

2. Elastyczność użycia to możliwość wykonania zadania w różnym czasie oraz różnorodnej formie np. uczeń może wykonać ćwiczenie w wersji papierowej lub elektronicznej.

Zasady szczegółowe UDL

3. Intuicyjność użycia wskazuje na konieczność takiego przygotowania zadania, aby nie wymagało ono skomplikowanej instrukcji.

Polecenia do zadań powinny być krótkie, przekazane w języku w pełni zrozumiałym dla ucznia.

Zasady szczegółowe UDL

4. Dostępność informacji – ta zasada odnosi się przede wszystkim do dostępności percepcyjnej

Np. Zasada w edukacji wczesnoszkolnej: „temu, co wypowiedziane, towarzyszy obraz, obrazowi – słowo”.

Zasady szczegółowe UDL

5 . Tolerancja na błędy – ta zasada ma swoje źródło w klasycznej maksymie „*discimus a nobis errata*” (uczymy się na błędach)

Błąd ucznia to ważna sytuacja dydaktyczna i nieodłączny element uczenia się, tzw. okazja, dzięki której możemy kontynuować drogę do nabywania wiedzy i kompetencji w danym obszarze, ale także radząc sobie w sytuacjach trudnych – wzmacniamy zasób naszych kompetencji społecznych i emocjonalnych.

Zadanie dla nauczyciela - tworzenie przestrzeni (czasowej, czy miejsca na karcie pracy, aby uczeń mógł wpisać prawidłową odpowiedź).

Zasady szczegółowe UDL

6. Niski poziom wysiłku fizycznego

Uczniowie ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi zazwyczaj są osobami męczliwymi, z trudnościami w zakresie koncentracji uwagi.

Nauczyciel powinien więc zadbać o to, by niepotrzebnie nie narażać dzieci na dodatkowe zmęczenie, np. kiedy karta pracy przygotowana jest zbyt drobnym drukiem i uczeń z trudnościami percepcyjnymi musi włożyć dodatkowy wysiłek w odczytanie jej.

Zasady szczegółowe UDL

7. Dostępność przestrzenna pierwotnie zasada ta odnosiła się głównie do osób z trudnościami motorycznymi, które potrzebują więcej przestrzeni np. w związku z poruszaniem się na wózku.

W nauczaniu wczesnoszkolnym (oprócz wspomnianej powyżej sytuacji trudności w poruszaniu się) dotyczy głównie dzieci z trudnościami w zakresie motoryki małej.

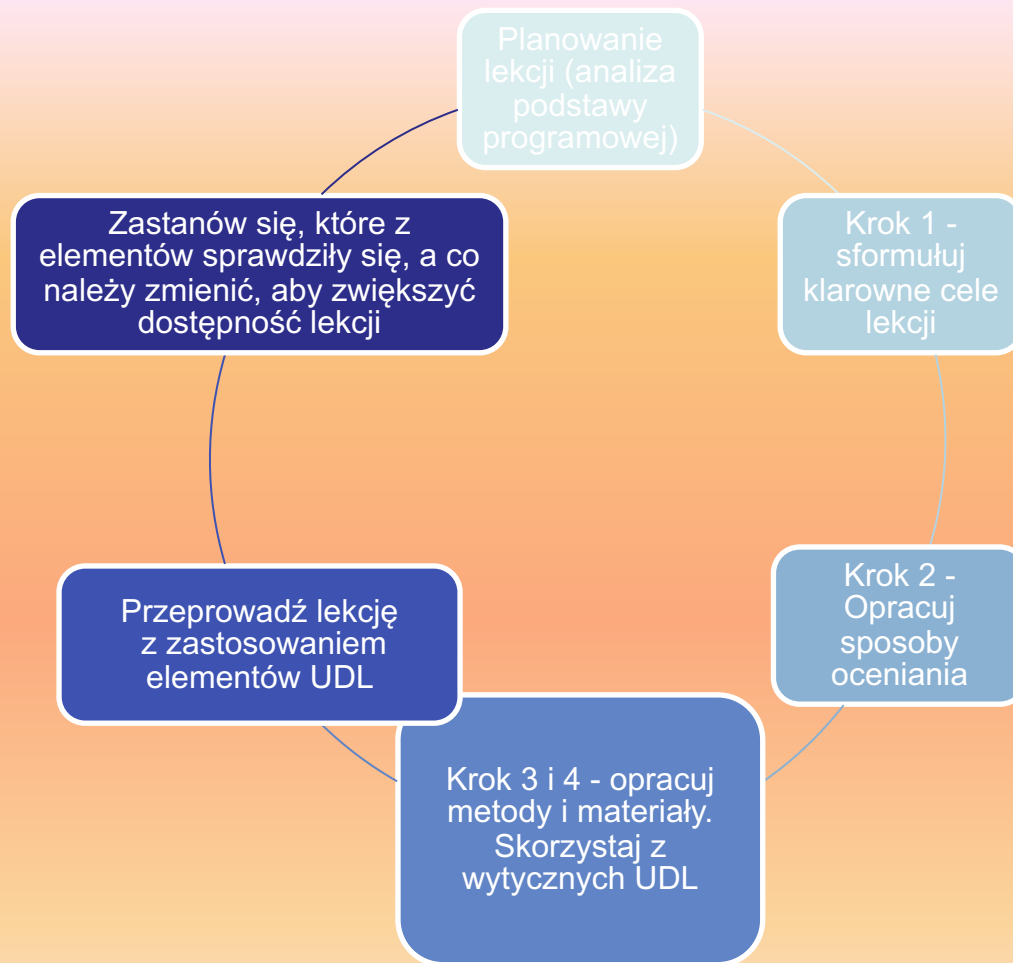
Uczniowie ci, zanim zaczną precyzyjnie posługiwać się piórem czy długopisem, potrzebują zazwyczaj kart pracy z większą niż inni przestrzenią na wykonanie zadania.

Zastosowanie UDL dla wybranych komponentów lekcji

Komponent lekcji	Pytania pomocne przy projektowaniu
Cele	Jakie umiejętności i wiedzę powinni przyswoić uczniowie (zgodnie z Podstawą Programową)?
Ocenianie	Jak uczniowie mogą pokazać, że osiągnęli wyznaczone cele?
Metody	Jakie wsparcie można zapewnić w ramach instruowania, aby uczniowie przyswoili materiał i zaprezentowali swoją wiedzę?
Materiały	Jakie zasoby, materiały i narzędzia mogą zostać użyte, aby zapewnić zróżnicowane sposoby prezentowania informacji oraz zainteresować treściami?

Opracowanie własne na podstawie „Projektowanie uniwersalne w edukacji – różnorodne środki prezentacji materiału dydaktycznego, form prezentowania wiedzy i kompetencji przez dzieci i uczniów oraz różnorodne sposoby motywowania dzieci i uczniów do pracy”.

Zastosowanie UDL dla wybranych komponentów lekcji

Opracowanie własne na podstawie „Projektowanie uniwersalne w edukacji – różnorodne środki prezentacji materiału dydaktycznego, form prezentowania wiedzy i kompetencji przez dzieci i uczniów oraz różnorodne sposoby motywowania dzieci i uczniów do pracy”.

Universalne Projektowanie w Edukacji

DOŚWIADCZENIA NAUCZYCIELI:
Austria, Litwa, Polska, Finlandia

Uniwersalne projektowanie
w edukacji - publikacja

CAST

UDL zmienia świat CAST

Logowanie | Rece... Microsoft Office Podstawa progra... ZPE Logowanie - Zinte... Welcome to the Fr... cytozol - Encyкло... Komórka immuno... Słownik

CAST Szukaj

Kim jesteśmy ▾ Nasz wpływ ▾ Nasza praca ▾ Zasoby ▾ Ucz się z nami ▾ Zaangażować się ▾

Until learning has no limits®

O CAST-ie

CAST to wielopłaszczyznowa organizacja o wyjątkowych ambicjach: **pokonywać bariery w nauce, których codziennie doświadczają miliony ludzi**. Robimy to, pomagając nauczycielom i organizacjom stosować spostrzeżenia z nauk o nauczaniu i najnowocześniejszych praktyk w projektowaniu i wdrażaniu edukacji.

[Poznaj naszą misję i wartości →](#)

Przez obiektyw UDL

Dołącz do nas na 9. dorocznym symposium CAST UDL:Przez obiektyw UDL, online i osobiście w Denver, Kolorado, 31 lipca – 1 sierpnia 2023 r. Stwórzmy wspólnie wizję UDL jako soczewkę dla naszej wspólnej pracy nad projektowaniem uczenia się bez ograniczeń.

[Zarejestruj się na symposium CAST UDL →](#)

#9th Annual **CAST UDL** Symposium

Through the Lens of UDL

Kompetencje nauczyciela w grupie zróżnicowanej

- Uniwersalne projektowanie zajęć
- Indywidualizacja kształcenia
- Skuteczne strategie nauczania
- Modele współpracy nauczycieli w zespole klasowym
- Współpraca ze specjalistami i otoczeniem

Inne strategie wspierające pracę z klasą zróżnicowaną

1. Indywidualizacja nauczania

Dostosowanie nauczania do indywidualnych potrzeb uczniów. Daje każdemu uczniowi możliwość rozwoju na własnym poziomie i w swoim tempie.

Indywidualizacja może obejmować dostosowywanie materiałów, poziomu trudności zadań i metod nauczania.

2. Różnicowanie nauczania

Wykorzystywanie różnorodnych strategii różnicowania nauczania, jak np. różnicowanie treści, procesu, produktów i ocen, pomaga dostosować podejście do nauczania do potrzeb różnych uczniów.

Inne strategie wspierające pracę z klasą zróżnicowaną

3. Grupowanie uczniów

Odpowiednie grupowanie uczniów może ułatwić pracę z klasą zróżnicowaną.

Nauczyciel może tworzyć grupy heterogeniczne (z uczniami o różnych umiejętnościach) lub homogeniczne (z uczniami o podobnym poziomie) w zależności od celów nauczania.

4. Wsparcie dla uczniów

Zapewnienie dodatkowego wsparcia dla uczniów, którzy tego potrzebują.

Np. korepetycje, zajęcia dodatkowe, indywidualne plany nauczania lub wsparcie specjalistów.

Inne strategie wspierające pracę z klasą zróżnicowaną

5. Technologia informacyjno – komunikacyjna

Wykorzystywanie technologii, takich jak edukacyjne aplikacje, platformy e-learningowe i narzędzia multimedialne, może pomóc dostarczyć materiały edukacyjne w różnych formach i dostosować je do potrzeb uczniów.

6. Elastyczność w ocenianiu

Elastyczne metody oceniania, które uwzględniają różnorodność osiągnięć uczniów, mogą ułatwić ocenianie w klasie zróżnicowanej.

Różne formy ocen, takie jak prace pisemne, projekty, prezentacje, a także możliwość poprawienia oceny.

Inne strategie wspierające pracę z klasą zróżnicowaną

7. Szkolenie nauczycieli

Nauczyciele potrzebują odpowiedniego szkolenia i wsparcia, aby skutecznie pracować z klasą zróżnicowaną.

Szkolenia i rozwijanie umiejętności w zakresie różnicowania nauczania i zarządzania różnorodnością uczniów są tu kluczowe.

8. Współpraca z rodzicami

Współpraca z rodzicami uczniów może być nieoceniona.

Nauczyciele mogą regularnie komunikować się z rodzicami, informować ich o postępach i potrzebach uczniów oraz wspólnie pracować nad wsparciem edukacyjnym.

Inne strategie wspierające pracę z klasą zróżnicowaną

9. Zrozumienie różnorodności

Nauczyciele powinni być świadomi różnorodności uczniów i być otwarci na różnice w poziomie umiejętności, stylach uczenia się i potrzebach edukacyjnych.

To zrozumienie pozwala nauczycielom efektywnie dostosowywać nauczanie.

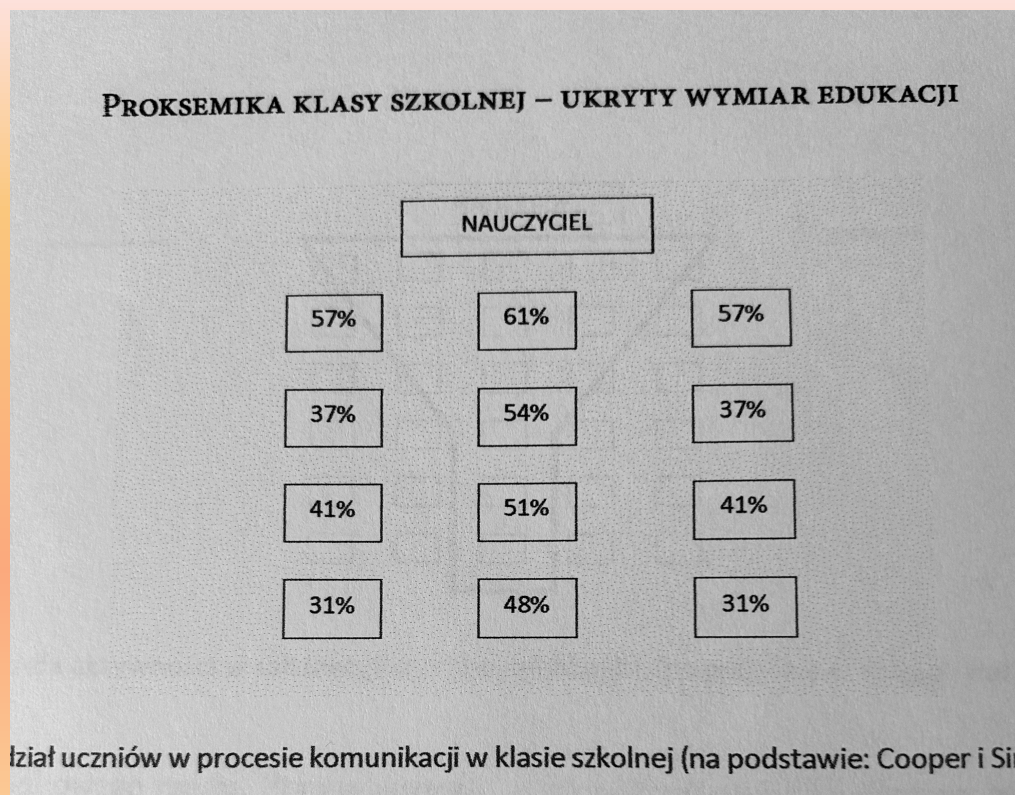
10. Dbłość o atmosferę klasową

Tworzenie przyjaznej i akceptującej atmosfery klasowej, w której uczniowie czują się bezpieczni i akceptowani, jest kluczowe dla sukcesu pracy z klasą zróżnicowaną.

Proksemika – ukryty wymiar edukacji

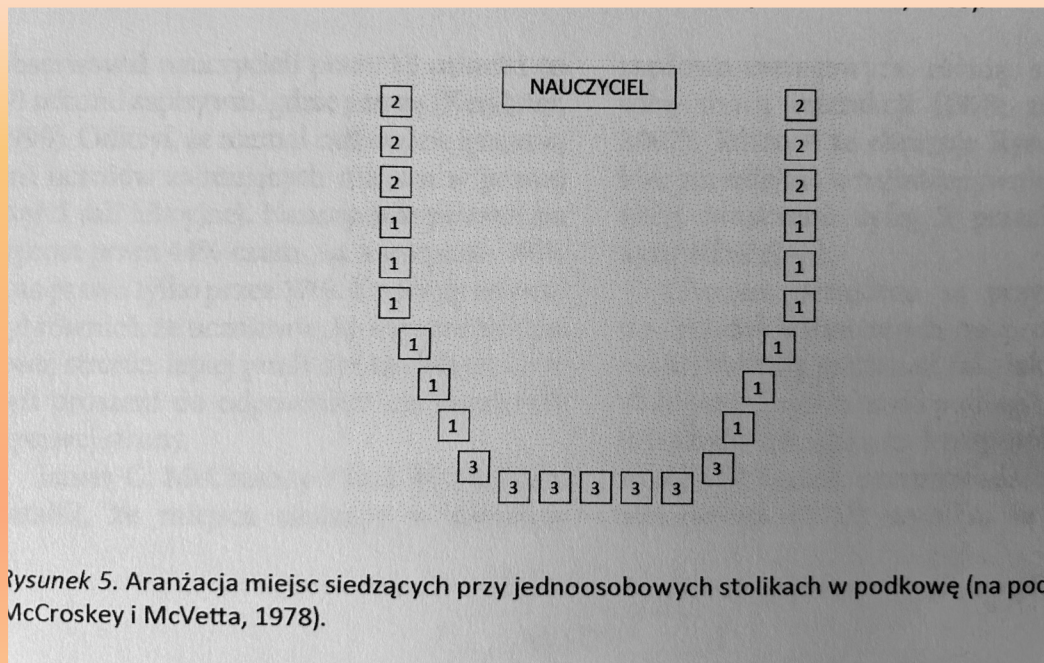
Wykorzystanie przez nauczycieli i uczniów przestrzeni w klasie, aby wpływać na jakość interakcji i efektywność nauczania.

Proksemika – ukryty wymiar edukacji

Proksemika klasy szkolnej – ukryty wymiar edukacji, Wiesław Sikorski, Instytut Nauk Pedagogicznych, Uniwersytet Opolski*

Proksemika – ukryty wymiar edukacji

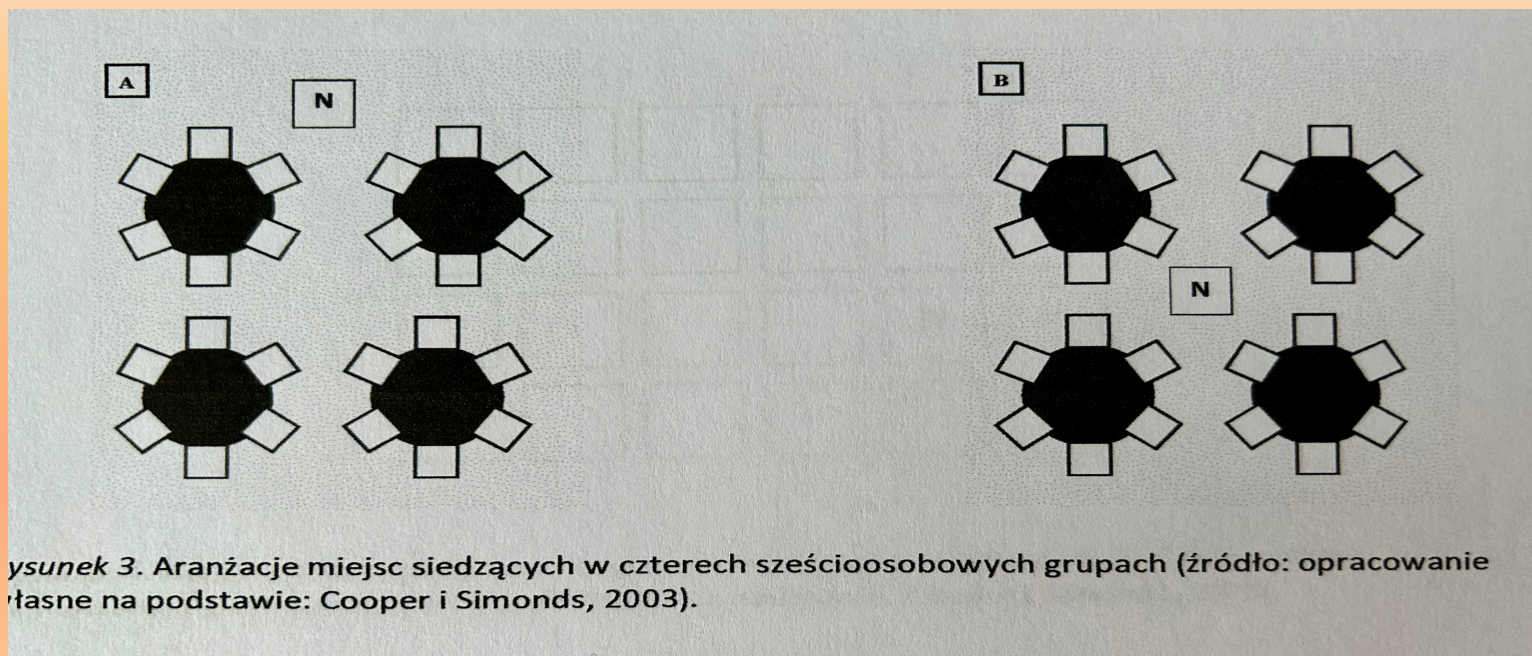

rysunek 5. Aranżacja miejsc siedzących przy jednoosobowych stolikach w podkowę (na podstawie McCroskey i McVetta, 1978).

Proksemika klasy szkolnej – ukryty wymiar edukacji, Wiesław Sikorski, Instytut Nauk Pedagogicznych, Uniwersytet Opolski*

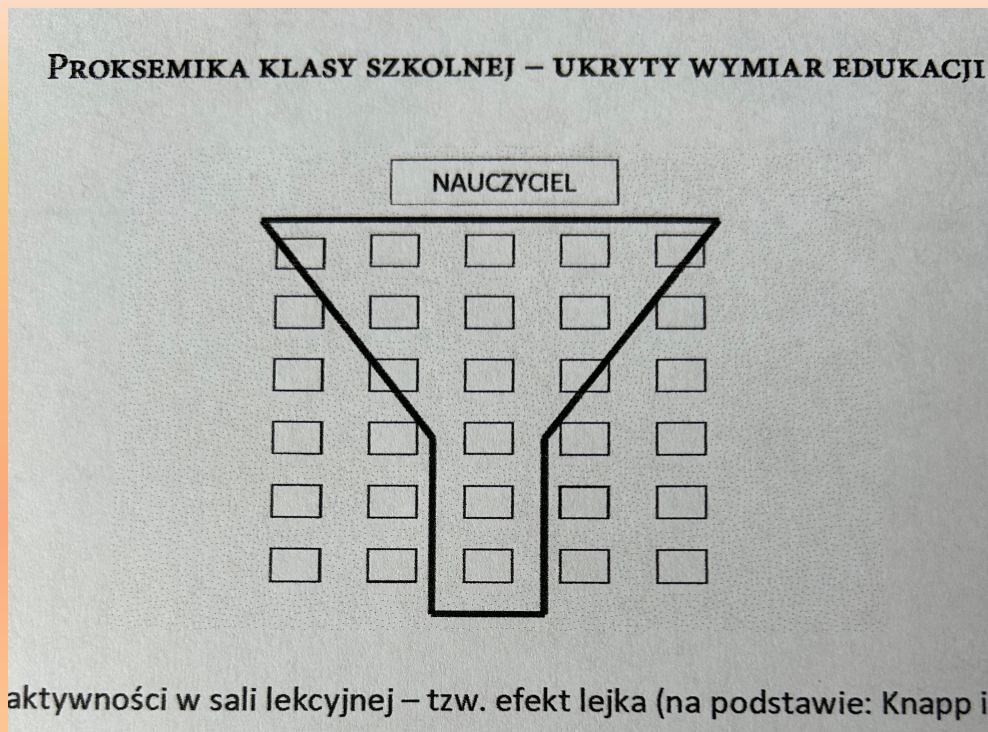
Proksemika – ukryty wymiar edukacji

Proksemika klasy szkolnej – ukryty wymiar edukacji, Wiesław Sikorski, Instytut Nauk Pedagogicznych, Uniwersytet Opolski*

Proksemika – ukryty wymiar edukacji

Proksemika klasy szkolnej – ukryty wymiar edukacji, Wiesław Sikorski, Instytut Nauk Pedagogicznych, Uniwersytet Opolski*

Na zakończenie

Film "Perkusista"

XVII KONGRES ZARZĄDZANIA OŚWIATĄ

1/2-4 PAŹDZIERNIKA 2023
ZAKOPANE HOTEL KASPROWY

DZIĘKUJĘ ZA UWAGĘ

Joanna Jasiak

joanna.jasiak1@gmail.com

Wykład wygłoszony podczas XVII Kongresu Zarządzania Oświatą.

Materiały, w wersji do pobrania, znajdują się na stronie Kongresu: www.oskko.edu.pl/kongres/

- w zakładce „Materiały”

OSKKO wyraża zgodę na wykorzystywanie tej prezentacji do celów edukacyjnych, lecz pod warunkiem nieingerowania w tekst oraz pozostawienia nazwy kongresu, organizatora i autora materiału.

OGÓLNOPOLSKIE
STOWARZYSZENIE
KADRY
KIEROWNICZEJ
OŚWIATY